

NÉPÜNK

Sefredactor: Wasserstrom Sándor

ZIAR EVREESC

Redactor responsabil: Leitner Zoltán

Problémák

Amikor lapunk legutóbbi száma megjelent, még más kormány volt uralmon, amelynek kormányzása alatt — tagadhatatlan — nagyon súlyos napokat élt át a romániai zsidóság. De a közgazdasági élet is megsínylette azt a hat hetet, amelyet még az idők közeli távlatában is igen súlyosnak tartunk.

De amikor már azt hittük, hogy megfulladunk, akkor jött a segítség. Egyik napról a másikra történt a jelentős fordulat és az első pillanatban megnyugodtak a kedélyek. Erre a megnyugvásra van is oka a zsidóságnak, mert olyan prominens román államférfiak állanak az élen, akiknek neve garancia arra, hogy drasztikus támadások nem fognak bennünket érni. Kétségtelen, hogy nagy megkönnyebbülés állott be, mert az országban mindenfelé objektív és keménykezü katonák vették át a prefektusi tisztséget, akik nyíltan hangoztatják, hogy legfőbb feladatuk vigyázni a közrendre és a polgárok jogait fajra, vallásra való tekintet nélkül megőrizni. Ha valami megnyugtatója a zsidóságot, az csak ez lehet. Mindenki mehet nyugodtan egzisztenciája után, mindenki nyugodtan végezheti napi munkáját, mert a közrend százperentesen biztosítva van. Megszűntek a pártharcok és megszűnt a féktelen uszítás. Most már hála a Gondviselésnek, túl vagyunk ezen is. Ma már megnyugodhattak a kedélyek, ma már minden visszamegy a rendes kerékvágásba. Az új kormány kemény kézzel vezeti az ország ügyeit, s nincsen okunk arra, hogy boruláton nézzünk a jövő elé. A zsidóságnak legfőbb kötelessége most, hogy végezze hűségesen állampolgári kötelességét, tegyen eleget mindennek, amire felszólítják és minél hamarabb a teljes gyógyulás következzenek be.

Az állampolgársági revízió tovább folyik és igazunk tudatában azt kell mondjuk, hogy egy higgadt objektivitással keresztülvitt állampolgársági revízió nem lehet ártalmára a romániai zsidóságnak. Végre ki fog derülni, amit mi már régen hangoztatunk, hogy amint az italmérőknél alig haladják meg az arányszámuknak megfelelő számot a zsidó korcsmárosok, úgy nincsen nagyszámu „beszivárgott” sem az országban. Vannak, akik azt állítják, hogy sokan vannak, mi azt mondjuk, kevesen. Ezt valóban csak úgy lehet eldönteni, hogy végrehajtják az állampolgársági revíziót. Mi hiszünk és reméljük, hogy mert korrekt, nem-pártemberek, hanem közigazgatási szakemberek kell végezzék ezt a feladatot, a revízió minden tekintetben a leghatározottabb lesz. Ha lesz ideje a zsidóságnak minden szükséges dokumentumot beszerezni, s ha azokat minden hivatal kiadja majd — amire minden okunk megvan, hogy bizzunk — akkor túl leszünk ezen is és remélhetőleg fényes rehabilitációja következik az ország zsidóságának.

Ne legyünk azonban derűlátók abban, hogy most már minden úgy lesz, ahogy régen volt. A többségi nép úgy nálunk, mint Lengyelországon, Magyarországon és más államokban is, kiadta a jelszót, hogy kiharja szélesíteni közeposztályát. Ne csak hivatalnok legyen, hanem foglalja el minél nagyobb helyét az ipar és kereskedelem terén is. Mi úgy véljük, hogy ez lassu evolúcióval is megvalósul és kétségtelen, hogy a most elinduló zsidó ifjuság elé olyan hatalmas nagy akadályok merednek majd egész Kelet- és Középeurópában, hogy azt másképpen nem is lehet megvalósítani, mint hogy lassankint olyan országokat keressünk, ahol letelepedésük lehetséges. Most nem beszélünk sem Palesztináról, sem Madagaszkárról, sem más helyéről a világnak. De azt megállapíthatjuk, hogy a zsidó lakosság egy részének evakuálása parancsolt szükség. Ne vegyük ezt tragédiának, hanem a XX. század egy szomorú megnyilvánulásának, amilyen a világháború is volt, meg szok minden egyéb, amit a század elején senkinek sem álmodhatott.

Minden bizodalomunk megvan abban, hogy a konszolidáció korszaka következik Romániában. Fel kell ez ébressze a zsidó-

ság alvó és optimista rétegeit is. Értsük meg, hogy nem kergetnek bennünket, de a napi gondok után való szaladgálás nem jelenté azt, hogy ne nézzünk a messi jövöbe.

Ismételjük, amit fentebb mondtunk. Minden bizalmunk megvan abban, hogy konszolidált viszonyok között fogunk élni. Minden bizalmunk megvan abban, hogy az állampolgársági revízió fényes rehabilitációnk lesz. Minden bizalmunk megvan, hogy a jelenlegi kormány visszavezeti az országot a fejlődés útjára.

Nézzünk állandóan a zsidó problémák felé, igyekezzünk a zsidó intézményeket, a hitközségeket, jótékonyági akcióinkat minden erónkkal támogatni, s akkor nem érhet bennünket lelki csalódás sem. Gondoljunk a jövőre, mert a feltörekvő nacionalizmus nehézzé teszi helyzetünket egész Keleteurópában. Ha nyugodtan és higgadtan fogunk felkészülni a jövőre, akkor mindenre fogunk gyógymódot találni. Olyat, ami azokat a népeket is kielégíti majd, akik között élünk és a mi zsidó jövőnk sem lesz reménytelen.

A legsúlyosabb idökben is jelszavunk kellett legyen — amit lapunk is hangoztatótt — bizzunk a jövőben! Most sokkal több alapunk van erre és ezért újból és újból csak azt hirdethetjük: Végezzük munkánkat, segítsünk magunkon és törhetetlen hitel — bizzunk a jövőben!

Az állampolgársági törvény módosítása után jelenik meg a végrehajtási utasítás

Bucuresti. — Az állampolgársági rendeltörvény végrehajtási utasítása még nem készült el. Hir szerint Cancicov igazságügy-miniszter a legfőbb törvényhozó tanács megjegyzéseinek megfelelően, át akarja a rendeltörvény egyes intézkedéseit alakítani. Minden valószínűség szerint csak a jövő hét folyamán jelenik meg a végrehajtási utasítás, mivel, mint ismeretes, annak késedelmeskedését a „Consiliul Legislativ Superior” idézte elő, amely különböző gyakorlati és alkotmányjogi fenntartásokkal él annak egyes rendelkezéseivel szemben.

Tekintettel arra, hogy e pillanatban még teljesen bizonytalan, hogy a végrehajtási utasítás eredeti, vagy megváltoztatott formájában milyen előírásokat fog tartalmazni, mindenkinek érdeke, hogy az állampolgársági revízió már megjelent rendelkezéseinek figyelembevételével gondoskodjon iratainak beszerzéséről, hogy jogait az érvényben levő törvények értelmében megvédhesse.

Nagyváradon február 22-én, kedden függesztik ki a zsidó állampolgárok névsorát. A város közigazgatási ügyosztálya egyébként azok névsorát, akiről nem tudták teljes bizonyossággal megállapítani, hogy zsidó vallásuk-e, átadta a zsidó hitközségeknek megállapítás végett. Valószínű, hogy február 22-ig az egész országban kifüggesztik a névsorokat, tekintettel arra, hogy ez az utolsó nap

amelyet a rendeltörvény a hatóságok számára végső határidőnek előir. Kivéve Bucuresti, ahol idöközben már megtörtént a meghosszabbítás.

REND ÉS NYUGALOM

Mint ismeretes, az új kormány az egész ország élére ezredeseket nevezett ki prefektusoknak. Nagyváradon Florescu Vasile ezredes vette át a prefektura vezetését, aki mindjárt beiktatása alkalmával az állampolgársági jogegyenlőség alkotmányos elvét hirdette meg. „Az az uniformis, amelyet hordok — mondotta Florescu ezredes — a teljes pártatlanságom, korrektségem és hazaszeretetem garanciája. A megyeházán nem pártpolitikát, hanem az ország politikáját fogom csinálni. Minden állampolgár, fajra, felekezetre való különbség nélkül egyenlő, amíg aláveti magát az államhatalom intézkedéseinek.” Florescu ezredes kijelentette még, hogy jól tudja, hogy a gazdasági és kereskedelmi élet zavartalan fejlődésének, csendre és nyugalomra van szüksége és erről ő gondoskodik is.

A polgármesteri hivatal élére dr Vostinar János városi főjegyzőt nevezte ki a belügy-miniszterium, akinek közigazgatási felkészültsége és pártatlan emberi erényei biztosítékot nyújtanak arra, hogy a város ügyei a polgárság érdekeinek megfelelően lesznek igazgatva.

Tekintetbe jöhet-e, mint zsidó letelepülőhely Madagaszkár

A zsidókérdés megoldásának szólamai között egyre sürűbben hangzik fel egy délkelet-afrikai francia gyarmat neve: **MADAGASZKÁR**. A kelet- és középeurópai államok állítólagos zsidó népfőlöslégét erre a szigetre akarják egyes politikusok kitelepíteni, sőt bizonyos körök már tárgyalásokat kezdtek a francia kormánnyal, hogy nyissa meg Madagaszkár kapuit a zsidó bevándorlás előtt. E pillanatban már a Népszövetség előtt fekszik a francia kormánynak az a nyilatkozata, hogy hajlandó 30.000 zsidónak letelepedési engedélyt adni. Különösen a lengyel kormány támogatja erősen a Madagaszkár tervet. E tervek szerint Madagaszkár szigetén új othont kell létesíteni a zsidóságnak, hogy tömeges kivándorlással tehermentesítsék a nemzeti kizárólagosság alapján berendezkedő országokat. Nézzünk hát bele kicsit magunk is ezekbe a „madagaszkári káriyákba” és próbáljunk némileg tisztázni a képet arról az országról, amelyet nekünk szánt a zsidóellenes közvélemény.

MADAGASZKÁR ÉGHAJLATA.

Az európai polgárt, ha kivándorlásról van szó, elsősorban az érdekli, hogy milyen éghajlat alá viszik az útja. Aki egy életen keresztül hozzászokott a mérsékelt égöv temperaturájához, az egyformán idegenkedik a túlzott déli, vagy túlzott északi éghajlattól. Madagaszkár nagyobbik része a forró égövön van, csak legdélibb része nyúlik át a mérsékelt égöv alá. A geológusok **VÖRÖS-SZIGETNEK** mondják, mert földje, ha felturják, hús-vörös, vagy karmin-szerű. Délnyugati szögletében sivatagi viszonyok vannak, ahol a szunyogok milliárdjai elől sem lehet menekülni.

A BENSZÜLÖTT LAKOSSÁG EREDETE.

Érdekes, hogy Madagaszkár őslakossága nem afrikai eredetű. Ebben a tekintetben is egészen sajátosság viszonyok uralkodnak. A sziget őslakossága, a **hovák**, maláji eredetűek, tehát az Ausztráliát körülölelő maláji szigetsoportról érkeztek az országba. Arcuk világosbarna és nem fekete, mint általában az afrikai népeké. Ellenben a sziget másik őslakó népe, a **szakalavák** már teljesen feketék. A sziget intelligensebb népe a **hovák**, rizstermelők és megicsodálni való öntözőművek alkotói. Az európaiakkal ők vették fel először a kapcsolatokat, de ők voltak azok, akik fegyveresen ellenálltak minden erőszakos betolakodásnak.

Madagaszkár területe kétszer akkora, mint Románia. Lakosainak száma 3.700.000. Ebből 23.000 francia és 14.000 egyéb európai. Érdekes, hogy a **hovák**okat zsidó eredetűnek tartják, de erről nincsenek pontos és megbízható dokumentumok. Az ország hivatalos közigazgatási nyelve a francia, közéleti nyelve a hova.

MADAGASZKÁR KALANDOS TÖRTÉNETE.

Madagaszkárt négy évtizeddel ezelőtt vették birtokukba a franciák. Valójában azonban már 1642-ben megkezdték a kolonizálást. A XVIII-ik században **Benyovszky Mária** lengyel származású magyar gróf tett kísérletet a sziget meghódítására. Ez a kalandos gróf egy időben valóban uralkodott Madagaszkáron, feleségül vette a hova-törzs királynőjét, de aztán elkergették. Később újra amerikai segítséggel próbálta visszahódítani a sziget trónját, az egyik benszülött törzset is megnyeri céljának, később azonban saját hívei lövik agyon. A XIX. században váltakozva hol angol, hol francia befolyás érvényesült a szigeten. Az angolok a hovákkal, a franciák viszont a fekete szakalavákkal barátkoztak. 1896-ban komoly lázadás tört ki nemcsak a franciák, hanem az európaiak és minden keresztény ellen. Ekkor büntető expedíció indult Madagaszkár ellen, de a mocsárlázban több harcos esett el, mint magában a harcban. Gallieni francia tábornok lett ekkor a sziget kormányzója, míg **Ranavalona** királynő Algírba száműzték. Gallieni kormányzása alatt fogadta el a sziget a francia uralmat.

A FRANCIA GYARMATPOLITIKA.

Figyelemre méltó az a politika is, amit Franciaország ezen a gyarmatán folytat. Már Gallieni tábor-

nok is arra az álláspontra helyezkedett, hogy nem hívja ki gyarmatosító tervet ellen a benszülöttek ellenállását azzal, hogy megfosztja őket teljes önrendelkezésüktől. Így aztán érvényt szerzett a benszülött követeléseknek és nem támogatta nagyon a fehér teleptést, amelynek a madagaszkói mindig ellenkeztek. A tábornok a benszülöttek bevonásával kormányzott, nem ültetett át erőszakosan a gyarmatra idegen szokásokat és alkalmazkodott a helyi igényekhez. **Letörte a hovák hegemóniáját és helyébe a törzsek egy szövetségét teremtette meg.** Odáig persze nem terjed a sziget hatalma, hogy ön-kormányzata legyen. A sziget élén kormányzó áll, amely mellett három tanács működik. A tanácsokban 24 európai és 24 benszülött foglal helyet. A helyi közigazgatásban azonban már egészen nagy szerepe van a benszülötteknek. A falvak és körzetek élén benszülött tanács rendezti a közigazgatást.

TELEPÍTÉSI LEHETŐSÉGEK.

Fehér telepes kevés van a szigeten. A mezőgazdasági munkát a madagaszkói végzik. A fehér telepesek kezében mindössze 150.000 hektár, míg a benszülöttek tulajdonában 1.110.000 hektár megművelt föld van. A megművelt föld azonban nem több, mint két százaléka a sziget egész területének.

A megművelt földek 90 százalékán rizs terem. Ma már Madagaszkár jelentékeny mennyiségű rizst exportál, különösen Franciaországba. — Ugyancsak exportál kukoricát, tápiokát, cukrot és nagyobb mértékben kávé, raffiát. A selyem, gyapot, raffia-fonal, cukor-ipar, rizsfeldolgozóipar európaiak kezében van. Madagaszkár a cukortermelő szubtrópusi országok között jelentős helyet foglalhatna el. Aranyat is bányásznak a szigeten, de szakértők véleménye szerint, az aranyelőfordulás nem jelentős.

A madagaszkári sziget délkeleti részén, **Marcara** környékén 30.000 hektár mocsárterületet csapdának le és az új területen vasutvonal építését kezdték meg. Ez a terület jönne elsősorban számításba a zsidó telepítés számára. Ez a vidék természetesen még nélkülözi a legkezdetlegesebb civilizátorikus berendezéseket is, mindent most kell megteremteni és felépíteni.

Az országban a vasutvonalak összhosszúsága 966 km., vasutvonalak helyett inkább autótutak épülnek. Növényzete a tengerparton igen szép. Madagaszkár fővárosa **Tananarivó**, amelynek majdnem százezer lakosa van. Egyetlen nagyobb kikötője: **Tamatave**. Évente 4—8 hónapig esik az eső. Főként télen és nyáron. Fel lehet még jegyezni, hogy a hova nyelv szabályai erősen hasonlítanak a magyar nyelvian szabályokhoz, tekintve, hogy gróf **Benyovszky Mária**, a magyar főúr a népet a latin betűk és a magyar nyelv szabályai szerint tanította.

Nem sokkal többet lehet Madagaszkárról feljegyezni. Tudományosan ugyan már feltárt ország, de gyakorlatilag még teljesen kihasználatlan.

MEGOLDHATJA-E MADAGASZKÁR A ZSIDÓKÉRDÉST?

Szükség van-e tehát Madagaszkára a zsidóságnak? Erre a kérdésre csak egyféleképp lehet felelni: a zsidóságnak csak Palesztinára lehet és van szüksége! Az a harmincezer zsidó, amit Madagaszkár mai gazdasági körülményei között felvehet, még csak meg sem közelíti a zsidókérdés megoldását. Ugyanakkor azonban Palesztina, amely sokezer kilométerrel közelebb fekszik az európai kontinenshez, abban a helyzetben van, hogy sok százezer zsidó fogadjon azonnal magába és foglalkoztatni tudja. Nem, most lecsapolt, mocsárlázás területeken, hanem civilizáltabb viszonyok között.

Madagaszkárról beszélni, mikor Palesztina szüntelenül zsidó bevándorlást sürget és az Európában „felesleges” zsidó tömegek is palesztinai certifikátok után kiáltanak, ma több, mint mellébeszélés. A madagaszkári „lehetőségek” a palesztinai valóság mellett csak eltussolása a zsidókérdés megoldásának és nem viszi komolyan előre a problémát.

Szentföldi certifikátot kér az európai zsidó „főlöslég” és nem madagaszkári délibáb!

Az angol kormány kitar Palesztina felosztásának terve mellett

London. — Az angol politikai életben változatlanul élénk tárgyalás középpontjában áll a Palesztina-probléma. Az alsóházban visszatérően interpellációk hangzanak el a palesztinai zsidókérdést illetően, mert az angol közvélemény érzi, hogy a zsidóság állami kereteinek megteremtése mily égetően aktuális problémává növekedett.

Legutóbb az angol alsóházban **Thomas Williams** képviselő interpellációt intézett **Ormsby Gore** gyarmatügyi miniszterhez, amelyben kérdezte, hogy tud-e a miniszter felvilágosítást nyújtani a palesztinai kérdést illetően. **Sir Percy Harris** képviselő azt kérdezte, hogy mikor megy a technikai bizottság az országba. Ezekre a kérdésekre válaszolt **Ormsby Gore** és kijelentette, hogy korábbi Palesztinára vonatkozó kijelentéséhez nincs semmi hozzáfűzni valója. A terror és az erőszakosságok tovább tartanak. A katonai és rendőri ellenőrzés továbbra is teljes mértékben érvényben marad. Voltak eredményes harcok, felfegyverezett banditákkal. Különösen megemlítendő a galileai operációk, amelyek december végén zajlottak le és ezáltal ebben a kerületben széjjelugrasztották a bandákat. A gazdasági és pénzügyi helyzete Palesztinának nem a legkedvezőbb. **Hajfában** és **Tel-Avivban** munkanélküliség is van. Ami **Sir Percy Harris** kérdésével a bizottság összeállítására vonatkozólag, úgy reméli a miniszter, hogy rövidesen sikerülni fog a bizottság személyi összeállítását és a Palesztinába való elutazását rövidesen közölni az alsóházal.

A miniszter kijelentette, hogy a királyi bizottság által előterjesztett tervezet a Palesztina-kérdés legkilátásosabb megoldása. Ehhez ragaszkodik a kormány és ennek szellemében nevezte ki azt a technikai bizottságot, amelynek kötelessége a végleges terv kidolgozása.

Az angol sajtóban is állandóan napirenden van a felosztási kérdés. Így a „Times” egyik minapi számában **Mr. Meinertzhagen** ezredesről közöl igen érdekes cikket, aki állást foglal Palesztina felosztása ellen és kiemeli, hogy a zsidókat megillető történelmi Palesztina **Dántól Beersebaig** terjed. **Vivian Adams** alsóházi képviselő viszont a **Jewish Chronicle**-ben követeli, hogy nyissák meg **Transjordánia** határait is a zsidó bevándorlás számára.

— **Dr Fischer Tivadar** kihallgatása **Vaida-Voevod** államminiszternél. (Bucuresti.) **Dr Fischer Tivadar** kedd délután kihallgatáson volt **Vaida Sándor** államminiszter előtt, akinek átnyújtotta memorandumát. Ebben a memorandumban kéri az állampolgársági revízióról intézkedő rendeltörvény módosítását. Kérte továbbá, a cseléd és pincérendelő visszavonását és intézkedését aziránt, hogy az egyes ügyvédi kamarák felfüggesztett zsidó ügyvédek teljesíthessék hivatusukat. **Vaida Sándor** megígérte, hogy az illetékes fórumokkal együtt megvitatja a zsidóság kívánásait. — **Dr Fischer Tivadar**, úgy mint a multban, most is minden energiáját a zsidó ügyek védelmének szenteli és ezért a romániai zsidóság osztatlan halájjára számíthat.

Az ardeali zsidóság legkedveltebb találkozó helye Bucurestiben

KATZ orth. restaurant
Bucuresti, str. Carol 32, I. emelet

Akik nem állottak hivatásuk magaslátán

Nem fölösleges utólagos rekrimináció, amikor hangot adunk annak a sok panasznak, amely az utóbbi hetekben hozzánk befutott. Először is számos hitközségben, az állampolgársági revízióval kapcsolatos iratok beszerzése körül anomáliák voltak és vannak. Több díjat számítanak fel, mint amennyit a hatóságok számítottak. Voltak rabbik is, akik e téren tulkapásokat követtek el. Nagyon rosszalólag emlékezhetünk meg erről, mert ezekben az időkben nem szabad lett volna bárkinek is egyetlen bani hasznot is huzni abból, ha a másik bajba jutott zsidónak egy-egy bizonyítványra szüksége van. S mert még ezután is szükség lesz ezekre az iratokra, azért már most avizáljuk, ha bárhol, bármelyik hitközség vagy rabbinátus sok díjat fog felszámolni, akkor — ha adatokkal közlik velünk a tulkapásokat — nevekkkel és adatokkal fogjuk nyilvánosságra hozni azokat, akik a mai súlyos időkben is vámszedői a zsidó nyomoruságnak és bajoknak. De ezeknél „okosabbak” voltak azok a rabbik, akik egyszerűen elutaztak. A legnagyobb baj idején menekültek. Nem birta az idegük az izgalmakat. Pedig mikor kell a „lelkipásztor”? Nem-e akkor, amikor vigasztalni, bátorítani kell?

Ez már az üzleti élethez tartozik, de még sem hagyhatjuk említés nélkül, hogy egyes kisebb helyeken, falvakban vagy kisvárosokban erősen jártak el zsidó nagykereskedők azokkal a zsidó adósokkal szemben, akik bizonyíthatólag a körülmények foly-

Eső, hideg? NIVEA A bőr edzéséhez

tán nem tudtak idejében eleget tenni vállalt kötelezettségeiknek. Itt nem tehetünk egyebet, minthogy a gyárosok és nagykereskedők megértésére hivatkozunk, mert nekik sem érdekük, hogy vevőik tönkremenjenek és zsidó kisexisztenciák elpusztuljanak. Valószínűleg a közeljövőben enyhülni fog a helyzet és fellendül majd a gazdasági élet, aminek természetes következménye lesz, hogy a zsidó kisemberek sorsa is enyhülni fog és megindul a gazdasági vérkeringés is.

Dr Lázár Illés sigheti diadal-

utja

Ez még a kormány lemondása előtt történt, amikor a kedélyek zsidóakták helyeken nem voltak a legrózsásabbak. Sigheten, ezen a sok zsidó által lakott városban, különösen félelmi pszichózisban éltek a zsidók. A vendéglők, kávéházak, üzletek, bodegák bezárása, a hatalmas horogkereszt a hivatalos épületeken, meg bizonyos szigorú intézkedések állandó remegést okoztak Máramaros megyében. S akkor megjelent Sigheten dr. Lázár Illés nemzeti parasztpárti vezérpolitikus, Maniu jobbkeze, egyik legközelebbi barátja és a sighet-i és környéki parasztság s a zsidóság hatalmas kitörő örömmel és lelkesedéssel fogadta. A vasútállomáson már ezrekre menő tömeg várta és Lázár Illés azonnal megtalálta a legközelebbi kapcsolatot a tömeggel. Előbb a Kulturházhöz mentek, ahol gyönyörű beszédet tartott, amelyben nyíltan kijelentette, hogy testvéreihez jött, neki minden ember testvére és a zsidók tevékenységét és munkáját is értékeli. Az embersokaság vállaira emelte Lázár Illést és úgy vitték a szállóigéig. Ott az ablakból beszédet tartott a

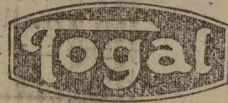
tömeghez és a zsidók olyan lelkesen ünnepték, hogy öreg zsidók könnyei potyogtak az arcukon. Akik ott voltak, azt mondják, hogy bámulatos lelkesedéssel beszélt arról a szoros kapcsolatról, amely a máramarosi zsidóság és román parasztság között fennáll és ez a sorsközösség biztosítja azt, hogy soha nem lesz súlyos ellentét közöttük, ha csak nem mesterségesen tenyésztik ki az ellentéteket. Lázár Illés szavai mélyes benyomást keltenek a máramarosi zsidóság körében. Valóban megnyugtató, hogy a mai világban vannak ilyen kiváló román vezérférfiak, mint amilyen dr. Lázár Illés, aki szívevel és érzéssel száll sikra azokért a zsidó ezrekért, akik kinlódva, küzködve dolgoznak családjukért és fizetik az adókat és eleget tesznek mindenben állampolgári kötelességüknek.

Egy olaszországi pofon

története

Mint minden ezen a világon, úgy még azok a bizonyos olaszországi pofonok is megváltoztak. Régebben nyáron az olasz strandfürdőkön csattantak el arculütések, amelyek lovagiaskodó férfiak között azután el is intéztek. Ma már nincsenek ilyen pofonok. Ma már egészen másfélék vannak. Példa erre az a per, amely a római bíróság előtt zajlott le. A vádlottak padján egy tekintélyes művész-kritikus ült, aki régebben a „Galleria din Roma” igazgatója volt. Dr. Dario Sabatello, aki az „Il Tevere” antiszemita ujság tudósítóját alaposan megfenyítette. Ugy történt, hogy az őszi tárlat megnyitásakor az „Il Tevere” tudósítója hirtelen felugrott és elkiáltotta magát: „Éljen az olasz művészet! Le a zsidó művészettel!” Dr. Sabatello felindulásában arculütötte a közbekiáltót. A bíróság elítélte dr. Sabatello-t 200 lira pénzbüntetésre és a költségek megfizetésére.

Megértjük Sabatello doktort. Ki tudja, milyen ifju firkonc hepciáskodott előtte és nem birta türtöztetni magát. A legnagyobb szemtelensége az volt, hogy nem az olasz művészetet éljenezte csupán, hanem abcogolta a

Rheuma, | Ujidegzsába, | Ideg- és főlájás

Köszvény | Spangolnátha | Hüléses megbetegedések

Togal oldja a húgysavat, azonnal hat és a bajt közvetlenül gyökereiben támadja meg! Bármely orvosi véleményt felmutatni. Togal semmivel sem pótolható! Egy kísérlet Ont is meg fogja győzni! Az összes gyógyszerárakban és drogériákban. Lei 52. — A Togal-tabletta svájci készítmény.

Nem tudják mit cselekszenek

Igaz riport egy faluból

Egy község két papjáról szól e kis írás, amelyben sok minden olyan dologról esik szó, ami embereket, népeket, országokat romlásba dönt, szerencsétlenné tesz és komor napjainkban az egész világot nyugtalanítja. Két pap lelke és arca rajzolódik itt elénk, akik betűszerint szolgálják Istent és prófétáik, szentjeik értelmében pástorkodtak a rájuk bízott jámbor, szelíd és jóakaratu embernyáj felett. Az egyik pap zsidó, a másik katolikus volt. Mindketten fiatalon kerültek a községbe és a közös hivatás s az évek során át való közelség nemes barátságot fejlesztett ki közöttük. Soha semmi nem zavarta meg ezt a baráti érzést. A bosszu téli esték közel hozták őket egymáshoz, a zsidó pap olyankor áthallgott a parochiára, vagy megfordítva, a plébános tette meg az utat a rabbi házába s ott az írás, a biblia, a vallások fejlődéséről elmélkedtek, vitaikoztak. Az emberi fejlődés menetét vizsgálták, a vallások keletkezését magyarázták egymásnak, de abban mindig megegyeztek, hogy Egy az Isten s a föld minden népe: a fehér, a színes, a fekete egyformán az ő teremtsége.

Egy az Isten s a népek között nincsenek előtte kiváltságosabbak, valamennyi egyforma. Sorsuk, rendeltetésük s végzetük is egy: Születnek és meghalnak s amiképpen az írás is tanítja: porból lettek és porrá válnak.

Ez a megdönthetetlen igazság adta meg hivatásuk és barátságuk fundamentumát.

Igy multak fölöttük az évek, sőt évtizedek. Fiatalon kerültek együvé, lángoló lélekkel és hittelemmel és mind a ketten már öszültek, az élet délutánján időztek...

És akkor valami gonosz kavargás verte fel a békés népek nyugalmát. Gyűlöletet, rontást és barbár szenvdélyeket szítottak az emberlaktá föld egy gócpontján. Hogy kik és mi okból? Erre csak az a vélemény alakulhatott ki az emberiség józan és jóakaratu részében: prófétaköntösből a gonoszszág szelleme öltött testet, hogy nyugtalanságot, szolgátságot teremtsen s hogy a megriadt népeket nyájként terelhesse egy roppant karámba.

A gonosz szellem kavarta vihar egyre szélesebben gyűrűzött s így jutott el ama faluba is, ahol ez a két jámbor pap egy életlen át teljesítette Isteni hivatását.

Itt is az emberek nyugtalanokodni kezdtek. Gyűlölködtek. A zsidók házaik különös jelekkel és új, eddig nem hallott jelszavakkal telefirkáltak.

A két pap és jóbarát egyszer csak arra ébredt, hogy a gonosz szellem az ő kis világukat is megmérgezte s az eddigi békeességben élő híveik gyűlölködnek és nyugtalanokodnak.

Egy este azután, hogy együtt voltak a plébánián, összedugták a fejüket s tanakodtak a vigasztalan dolgok felett.

— Mi most a teendő, szólta a rabbinus — hogy ez a gyűlölködés el ne fajuljon?

Mire a katolikusok papja így szólt:

— Hát majd teszünk róla, hogy ezt a mérgező szellemet csirájában megsemmisítsük. Arravaló a templom és a szószék, a biblia és az igék ereje. Te pedig, öreg barátom — folytatta szavait a rabbinus felé — ínsd türelemre megbántott híveidét és ez nem lesz nehéz feladat a számukra, mert hiszen többbezeréves gyakorlatuk van ebben. És még egy kéréssem van hozzád — szólott emelkedett hangnival a pap — ez pedig a következő: holnaptól kezdve minden nap egy-egy órát együtt fogunk sétálni a község főuccáján a nép előtt. Lássák barátságunkat, ennek is meglesz a jó hatása.

Ugy is történt.

Minden nap együtt sétáltak a falu főutcáján s a nép tisztelettel köszöntötte a két papot. Ki-ki a maga módján s otthon a nép asztalánál bizonyára sok szó esett arról, hogy a zsidó pap meg a plébános együtt sétáltak.

Vasárnap meg alaposan felkészülve a szószékéről prédikálta a keresztyének papja az emberszeretet istentől eredő törvényét és hogy jaj annak, aki elene vét. Az istent megcsufolja, aki embertársát gyűlölvé megdobálja. És aki ilyen vét, az már nem keresztyén, azt megszállotta a rontás szelleme s hónap már saját hittestvérét üldözi, templomot rombol és saját papját is megtámadja! S úgy fejezte be vasárnapi szentbeszédét: — Vigyázzatok, testvéreim, híveim, hogy a Sátán ne verhesen gyökeret az én kis egyházi gyülekezetemben s meg ne csufolja itt az emberi és keresztyéni méltóságot. Amen.

A prédikációnak nagy hatása volt. Ilyen szépen még nem beszélt a plébános az emberszeretetről. Az egész község keresztyén társadalmá e beszéd hatása alatt állott, arról beszéltek, tárgyaltak szegények, módosak egyaránt.

A zsidók bántalmazása alábbhagyott a községben s a mindenre képes csöcselék, amely telefirkálta a zsidók házaik a sötétség leple alatt, ugyancsak meghunyászkodott.

Ismét békeességben élt a község népe s a két pap, a két ősz pástorkövra is együtt sétált minden este a népes tornán.

A rabbinus hálásan megköszönte a derék plébános erőfeszítéseit s tanulságul leszögezte:

— Nem elég azt mondani: hogy nem tudják mit cselekszenek, akik a gyűlöletet szitják, de tenni is kell ellene valamit úgy, ahogy az én plébános barátom tette.

És ha valóban nem tudják, mit cselekszenek, ha üldözik a zsidót, úgy fel kell őket világosítani, hogy tudják, milyen szörnyű barbárság: amit cselekszenek!

P. A.

zsidó művészetet. Ugy gondolta, hogy ezzel nagy problémát oldott meg. Különösen Olaszországban, ahol nem is játszanak szerepet a zsidó művészek. De mindegy. Ki néz ilyen csekélységre, hogy van-e „zsidó művészet”, vagy nincs? Csak egy a fontos: le vele! Ez a pofon megért 200 lírát. Olaszországban még lehet fizetni, mert nem hallatszik olyan gyakran. De erre Kele Európában, ha minden abszolútlanságra jönne egy 200 lírás büntetés, milliókat lehetne naponta kifizetni.

Egy tizenhatgyerekes sakter — nyilaspropagandát szer- vezett egy magyar városkában

Páratlan esemény történt Magyarországon. Budapest közelében van Albertirsa község, ahol a legutóbbi hitközségi választmányi ülésen határozatot hoztak, amellyel azonnali hatállyal elbocsájtották állásából Klein Ferenc metszőt és hitközségi kántort. Erre volt már példa a zsidó történelemben, hogy egy metszőt kidobott hitközsége, de ezzel az indokkal még soha. Klein sakter nyilaspropagandát fejtett ki a község keresztény lakosság körében. Nagy szakállt és pajeszt visel, a világháborúban őrmesteri rangja volt és tagja a frontharcosok szövetségének.

Klein Ferenc perre ment a hitközséggel. Zsidó ügyvéd nem akarta vállalni az ügyet, ezért nem-zsidó ügyvédhez fordult. A sakter nyomorba jutott és erre a keresztény lakosság körében gyűjtést indítottak a metsző felállítására. A gyűjtést Királymezei esperesplébános nyitotta meg. A felmondó levél nyíltan állítja, hogy sakter nyilaskeresztes propagandát fejtett ki. Nem tudjuk megérteni, hogy egy szakállas és pajeszos zsidó ember miképpen tudott egy olyan párt érdekében propagandát kifejteni, amely a zsidók elűzését és mindenképp végzettségét tűzi ki célul. Mi nem ismerjük az albertirsai hitközséget, de lehet, hogy ott csak egy címet kerestek, hogy a tizenhatgyerekes saktertől megszabaduljanak. Hát nem lehet örült egy ilyen metsző, hogy a legmetszőbb gunnyal — nyilaskeresztes legyen? Vagy ki tudja: amilyen furcsa világot élünk, ma-holnap a sakterek lesznek a nyilasok, hiszen a nyilasok is legszívesebben „sakterek” akarnak lenni...

Szurday Róbert halála

A magyar textilipar egyik vezére volt Szurday Róbert. A Lipótvárosi Körben nagy bankett volt, amelyen a magyar parlament képviselője, Szurday is résztvett. Ugyis, mint az ország egyik leggazdagabb gyárosa, úgyis mint politikus. És beszédet tartott. Az obligát toasztok egyikét, amelyet ilyenkor szoktak tartani. És a 60 éves iparvezér úgy látszik nagyon felizgathatta magát, mert hirtelen szívéhez kapott és ledőlt székére. Azonnal segítségére siettek és egy szomszéd szobába vitték. S ennél a pillanatnál kezdődik az, amiről írni akarunk. A textilügyek egyik legnagyobb magyarországi vezérét lefektették és hamar orvosokat hívtak. Meg mentéket. Ahogy már ez szokás ilyenkor. De hívtak még papot is. Ahogy a pesti napilapok írták, egy papot, aki feladta rá az utolsó kenetet, mielőtt kilehelte lelkét. S ott a kaszinó pamlagán kilehelte lelkét szurday

Szurday Róbert. A halotti szentségek ájtatos felvétele után. Eddig sem volna benne semmi. Elvégre a halál előtt minden vallásfelekezet híve bucsuzik az életéről. De amikor a pesti lapok folytatólagosan megírták a nagy iparvezér életét, akkor mindenki olvashatta, hogy apját Spitznernek hívták. Így egy szerűen Spitznernek és nem y-pszilonnal Spytznernek. De az apa még egyszerű szorgalmas zsidó textiltes volt. Fia már vezér. És egy ilyen iparvezér nem

halhat meg másképpen Magyarországon, minthogy előbb meggyón és felveszi a halotti szentségeket.

A képviselői listán Lederman Mór következett. Ez még zsidó. Ezért nem vállalta talán a mandátumot, hanem lemondott az utána következő javára. Mert egy volt Spitzer, most Szurday még lehet nyugodtan képviselő, de Lederman nagyon prononsszirozott név... nem is vállalta, Szurday Spitzer pedig nyugodjék békében...

Weizman beszéde az angol kormány ellen

Tel Aviv. A világ legnagyobb zsidó városának általános cionista szervezete négyezer résztvevővel nagygyűlést tartott abból az alkalomból, hogy Cháim Weizman dr. a világ-szervezet elnöke elbucsuzott Palesztinától Londonba való elutazása előtt. Weizman támadta az angol kormányt, amiért halogatja döntését a palesztinai ügyben, mert ezzel az országban uralkodó depressziót állandósítja. „Félek attól — mondotta Weizman, — hogy az új bizottság egy gazdaságilag legyengült országot talál, amely állapot alkalmas lesz arra, hogy ennek alapján új tervezetet készítsen. Nekünk nem kell új bizottság (közben megtörtént a bizottság kinevezése), de ha jönne, úgy éppen úgy fogjuk támogatni, mint az elsőt.

Dr. Weizman a politikai bizottság kiküldését, mint egy „gezérot” aposztrofálta,

amelynek nem volna szabad ismétlődnie. Angliának nyíltan dönteni kell, hogy segíteni akar-e Palesztina felépítése érdekében, vagy nyíltan az elzárkózás politikáját folytatja. „Nem akarunk egy zsidó karrikatura államot” — folytatta Weizman, — de ha most módot adnak rá, akkor egy bár kiesi, de életképes államot fogunk alkotni”. Nem lehet mást csinálni, mint amit a zürichi kongresszuson döntöttünk és amelyre az executive meghatalmazást kapott.

Edgar B. Dugdale, Lord Balfour unokaöccse üdvözölte a gyűlést. A zsidóknak, — mondotta — sok barátja van Angliában, akiket küzdelmükben mi támogatni fogunk.

A rendőrség az épület előtt széjjelkergette az ottevő ujcionistákat, akik demonstráltak Weizman beszéde alatt a jelenlegi cionista politika ellen.

A „Stürmer” felhívja a pápát a zsidóság elleni harcra

Berlin. A Streicher „Stürmer”-je, amely éppen a napokban is „győzelmet” aratott, most cikket ír a következő felirással: „Miért hallgat a pápa?” Ebben a cikkben az általa különben üldözött egyházat akarja összeveszteni a zsidósággal, illetőleg a következő ferde okadatulással dolgozik, amely azt mondja többek között: „A világ zsidósága a bolszevizmussal keresi fel a népeket. Nyugat-Európában csak villanások vannak, Spanyolország ég. Franciaországban milliók állanak készen arra, hogy felgyújtsák a bolszevizmussal hazájukat. Kelet felől, Oroszország irányából indul el a komor felhő Európa népei felé. Kérdő tekintetek néznek a feltűnő ördög, amely el akarja pusztítani a világot és kérjük Rómát: miért nem emeli fel tiltakozó szavát a pápa?”

— Az ördög tombol Oroszországban. A vérfolyam sem enyhíti éhségét. Még nem enyésztek el a püspökök, apácák és papok hullahegyei, amelyet a zsidó bolszevizmus hordott össze a kereszténység és egyház ellen. A katolikus egyház az, amely ellen ez a harc irányul. — Majd a cikk tovább folytatja, hogy „elállatiasodott zsidó némberek táncolnak a tönkretett oltárokon és megölt papok hullái voltak felakasztva a mézárszékék szeglein”. Ilyen enyhe tónusban ír a „Stürmer”, majd ezzel fejezi be: Minden egyes toronyban szólni kellene a harangoknak, a templo-

moknak teli kellene lenni hívőkkel és egy eszmében kell egyesülniök, hogy Alljuda ördöge ellen fel kell venni a harcot!

Igy ír Streicher lapja s ezzel akarja „heccelni” a Vatikánt és a katolikus világot a zsidók ellen. Még egy a szerencse, hogy a világon élő 500 millió katolikus tisztában van azzal, hogy a németországi 25 millió katolikusnak milyen jól megy sora ma Németországban.

HOGYAN BIZTOSITHATÓ JÓ RÁDIÓ-VÉTEL. Alkalmunk volt lapunk olvasóit a szenzációs teljesítményű és **DURA-OPTIMA** elnevezés alatt forgalomban lévő fűtőelemekről, az u. n. szárazakkumulátorokról tájékoztatni. Szükségesnek tartjuk a telep radiókészülékek tulajdonosait ez alkalommal is felhívni, hogy saját érdekükben cselekszenek, ha a száraz-akkumulátort megelőbb beszerzik, mert egy ilyen telep töltés és kezelés nélkül normális terhelés mellett egy évig is eltart.

Ugyanilyen fontos tényező, a készüléknek megfelelő és jó minőségű anódelem használata. A takarékosokkal ellátott kiségyasztású készülékekhez 10—12 milli-ampere maximális terhelésnél a **DURA-NORMAL-ADÓELEM** kitűnően megfelel. Ha azonban a fogyasztás ennél magasabb és az igénybevétel nagyobb, úgy csakis a **DURA-REX-TRIPLE** háromszoros kapacitású anódelem jöhet figyelembe, amely a célnak legmegfelelőbb és leggazdaságosabb is. Az anódelempulterhelése által annak tartama hatványozottan csökken, ami súlyos pénzpocséklást jelent, éppen ezért gondosan ügyeljünk a telep helyes megválasztására. Románia legnagyobb és legrégebb elemgyára, a **DURA-MŰVEK R. T.** Timisoara minőség és gondos kiszolgálás tekintetében a legnagyobb biztosítékot nyújtja. A gyár minden érdeklődőnek azonnali díjmentes technikai felvilágosításokat nyújt.

Az Ön egészségének óre, a kellemesen illatosított

Senlaslo

(Szt. László)

fertőtlenítő toalett-szappan és az antiszeptikus

DENTONAL fogpaszta

üdit

fehérit

fertőtlenít

A házi zsinagógától az angol kertig

Egy XVIII. századbeli zsidó nemesi család története. — Az egykor virágzó cseh városka zsidó centrumának rabbi házában ma keresztények laknak. — Nincs rabbi, metsző és szombaton még minjan sem akad

Régi, virágzó zsidó község, virágzó, felfelé ívelő zsidó család szomorú regénye, egy darab zsidó történelem elevenedik meg abban az érdekes könyvben, melyet Krauss Sámuel professzor írt egyik őséről, a csehországi Popper Joachimról, akit nemesi rangra is emelt az uralkodó a XVIII. században.

A professzor 1923-ban elmegy a csehországi kisvárosba, hogy a család régi fészket felkutassa...

A 200 éves zsidó város épületei még csaknem érintetlenek. Ott van a jómódu zsidó család lakóháza is. Földszinten tágas üzletek és iktárhelyiségek. Az emeleten kényelmes lakás. A falon még megvan a bemélyedés, ahol a könyvek álltak. *A rabbi volt házában ma keresztények laknak, mert nincs rabbi. Metsző sincs, szombaton minjan sincs. Az udvar közepén áll a zsinagóga. Ezt 1821-ben, a tűz után, a gróf építtette fel. Később renoválták is. De ez is üres, noha 20 zsidó család él még ott. Az iskolába pedig egyetlen zsidó gyermek sem jár...*

A hajdan virágzó zsidó község ma csak azért szerepel önálló hitközségként, hogy ne kelljen más község adóterhében résztvennie.

Régi tórák, takarók, függönyök, csupa holt kincs, melyben nincs lélek. A régi könyvek a padláson pusztnak.

A zsinagóga földszintjén metsző, vagy tónitélalás. Az emeleten elemi iskola helyiségei. Ez is néma, kihalt...

Ahol a zsidó multról már csak a temető kövei beszélnek

A multról csak a temető kövei beszélnek. Itt fekszenek egymás mellett három nemzedék tagjai, akiket a város nevére neveztek. A második generáció már büszkélkedik vele a sírkövén, hogy az apja ugyanazt a nevet viselte.

A sírköveken a férfiak nevei: Juda, Gerson, Chajim, Löb, Wolf, Ascher, Ansel, Veitel, Izrael, Zekarja.

Az asszonyok: Szimcha, Rela, Malka, Cheile, Elkele, Freudl...

A kutató szeretne megismerkedni a régi város néhány elmúlt alakjával. Megtudja, hogy 1615-ben Ascher Levy: növendéke volt Rabbi Izrael jesivájának. 1789-ben R. Abraham előfizet a prágai Ha-Bachur-ra.

Egy érdekes könyvből pedig megtudjuk, hogy 1676, 87, 89, 92, 94, 99 és 1714, 19, 21, 46. években kik voltak a lipcei vásáron. Megtudjuk, hogy 1714-ben kevesen, mert akkor pestises év volt.

A tűz, víz és járvány, a régi kisvárosok réme, minden században megrikkította a lakosságot. A tűz 1821-ben, az áradás 1859-ben pusztította el a városkát.

Popper Joachim, a vértanu veje és a bécsi kormány bizalmi embere.

Ebben a hajdan virágzó községben élt a híres Popper-család.

Két okirat tartalma rávilágít a család egész életére és sorsára. Az egyik: az a kérvény, melyben a nemességért folyamodnak, a másik: Popper Joachim végrendelete.

A nemességet Popper Joachim részben a maga, részben apja: Popper Wolf érdemeiért kéri. Ez a Popper Wolf még a XVII. század-

ban született és egész életét a kisváros zsidó környezetében töltötte. De az egyszerű keretből azért a legmagasabb fokra emelkedett az öreg Popper. Először: vagyoni tekintetben. Több gyárat alapított. De a zsidóságban belül is igen előkelő helyet foglalt el. Zsidó közpályája 38 évig tartott. Először helyettese volt a kerületi képviselőnek, majd kerületi képviselővé, utóbb az országos vezető helyettese, végül országos vezető, primás lett. Két ilyen primású volt a cseh zsidóságnak. Külön a főváros és külön a vidék számára. Popper Wolf a vidéki zsidóság országos feje volt. Nagy érdemű: tudja be, hogy az adókat jól beszedte és azzal becsületesen elszámolt és a községi pénztárt a francia háborúban élete kockázatásával megmentette.

Nem annyira a zsidóságnak, inkább a központi hatalomnak volt szüksége ilyen bizalmi emberre, aki a zsidóságra felosztotta a kivetett adót.

De azért a zsidóknak is szolgálatokat tett az ilyen vezető, aki összeköttetésnél fogva közbenjáró lehetett és sok ügyet elintézhett.

Ez a Popper Wolfnak a fia volt Popper Joachim, a későbbi nemes, aki házasága által Prágába, a fővárosba került. Popper Joachim apósa, Joss Zekarja, az 1744 november 26-27-iki prágai zsidómészárlás vértanuja lett...

Nem volt olyan egyszerű dolog ez az átköltözés, mert az összezsúfolt gettóban óriási lakásnév uralkodott. Később II. József alatt, 1780-ban engedélyt kap arra, hogy akkor is a fővárosban lakják, ha primási hivatala — melyet apjától örökölt, — meg is szűnik és hogy a „keresztények között” vehessen házat. Csak hat év múlva, 1786-ban, vásárolja meg 15500 forintért ezt a házat, de az engedélyben ki volt kötve, hogy kicsinyben nem szabad leéskednie. Az új ház büszkén viselte a „Popper-féle ház” elnevezést és ott áll ma is Prága első negyedében...

Popper Joachim gyapju-, hamuzsirnagykereskedő, bankár, gyáros és dohányjövőkészítő bérlet volt. A halcsontgyártást ő vezette be Csehországba és ő exportálta elsőnek. A dohányjövőkészítő igen sok jövedelmet hajtott és ez volt vagyonságának egyik alapja.

Nem a hiúság, hanem érdek volt a mozgatója annak is, hogy a meggazdagodott és az udvari körökkel kapcsolatba jutott zsidó társadalom tekintetben is felül akartak emelkedni a megszégyenítő zsidó jogon, mely az egyéni átrendeltséget jelentette.

Popper Joachim kilenc pontban sorolja fel a maga egyéni érdemeit.

A kancellária először megállapítja, hogy a rangszerű életre szükséges vagyona megvan és gyermektelen, minél fogva a nemesi rangnak nem marad amugy sem örököse... De azért a gazdasági érdemeket is elismeri, főleg a dohányjövőkészítő körül. „Tekintélyes bankár”-nak nevezi. megemlíti, hogy gyárai által külföldről értékeket hozott be és az országban tartott olyan értékeket, amelyek egyébként kiszivárogtak volna...

Az előkelő zsidó család belső életéről: a gyászbeszéd, sírköfelirat és a végrendelet lesz tanúságai.

A végrendeletből megtudjuk: mennyi szegény rokon csüggött egyetlen kiválasztott gazdagon, aki egész családokat valósággal eltartott. Sajnos, ez a kép nem ismeretlen manapság. Volt sok hálátlan is, akit ki kellett rekesztienie a végrendelet áldásaiból, de a gyermekekre nem vitte át az apák iránt érzett haragot.

30 000 forintot költött szegény rokonok kiházasítására, amint maga mondja, ezeket az összegeket „jól-rosszul” helyezte el.

A felesége jólelkűsége olyan rendkívüli volt, hogy halálakor a szentéletű prágai főrabbi eltért attól az elvétől, hogy asszonyokról nem mond gyászbeszédet, sőt még nyomtatásban is megjelentette.

Ők maguk szerényen éltek és ruházkodtak, noha 1767-ben a hitközségnek már rendeltetést kellett kiadnia a lakomák és ruházkodás luxusa ellen.

A 200 éves Popper ház és zsinagógája.

Popper Joachim gyermektelen volt s ezért általános örökösévé egyik unokaöccsét rendelte, akit előbb cégtársává tett.

Három irányban intézkedik a végrendelet. Először: a zsidóságra gondolt a végrendeletkező és prágai házában zsinagógát alapított, melynek rabbit rendelt, aki az ő emléket is a szokásos „tanulással” és imádkozással fenntartta.

A zsinagóga-alapítás abban az időben szokatlan volt, mert nyilvános zsinagóga nem lehetett és az előkelők a maguk házat engedték át erre a célra. A magánintézményét is évi 30 frt. vámot kellett fizetni, melyről a végrendelet szintén intézkedik.

Gondoskodik Popper Joachim arról is, hogy a házat örök időre „Popper-féle ház”-nak nevezzék és fennmaradjon a cégneve is.

Végül kiházasítási alapítványt tett, melyből évente két-két rokon 2000 frt-os házasági segélyre tarthat igényt.

Hütlenségek és hitehagyott utódok.

Az örökös, akit adoptált Popper József András nevet vette fel.

Ez az örökös már: harmadik generáció volt egy gazdag családon belül s noha nagybátyja jóvoltából csöppent bele a nagy vagyonba és rangba, neki már nem felelt meg azok az évek.

A zsinagógát csak hatósági beavatkozásra volt hajlandó megalapítani. Általában a végrendelet zsidó vonatkozásait úgy kellett belőle kikényszeríteni. Később megpróbálta: hátha lehetne a zsinagógát elhelyeztetni az előkelő kereskedőházból. Utóbb egy másik rokon kíséreltezik ezzel, miután a templom „keresztény házak között nem engedhető meg”. A hatóság azonban jobban tiszteli a végrendelet akaratát, mint a hozzátartozók és örökösök. *Egy támadás között száz évig fennmarad a templom.* 1902-ben válik a végrendelet áldozatává. A templomra vonatkozó iratok már a háború után, 1920-ban rögzítődnek el a prágai antiszemita zavargásoknál.

Az üzlettel sem volt több szerencséje az örökösnek. A prágai céget csakhamar egészen felhagyta az örökös, aki Bécsben a fióküzletet emelte főüzleté. Később ez a cég is csődbe került.

A kiházasítási alapítvány sorsa pedig az lett, hogy az örökös nem korlátozta az igénylők vallását s így később előkelő kiterjedtségű jelentkezők a zsidó alapítványra és ma ugyiszólván csupa másuttól érkező ennék a rendelkezésnek az áldásait...

Az előkelő családon belül általában amint az nem szokatlan — csakhamar a társadalmi hütlenség tüneteinek mutatkoznak. Elsőnek egy unokahugnak a férje támad-

Hétfől hétre

Jeruzsálem. Arab nyelvű röpiratokat osztogattak, amelyekben az arabokat felhívják, hogy szüntessék be a terrorcselekményeket. A felhívást a legfőbb arab tanács írta alá és abban megismétlik azon követeléseket, hogy a zsidók számára állandó kisebbségi státuszt biztosítsanak. — A most folyamatban lévő narancs-szezon során január 25-ig Palesztinából 5 millió 338 ezer láda citrus gyümölcsöt exportáltak (ennek 85 százaléka narancs), szemben az előző év megfelelő periódusában exportált 4 millió 869 ezer 176 ládával.

Rio de Janeiro. Brazília igazságügyminisztere legerélyesebben megcáfolta azt a hírt, mintha Vargas elnök diktatúrája bevándorlási tilalmat állított volna a Németországból menekülő zsidók elé. Megcáfolta azt a hírt is, mintha Braziliának szándéka volna területéről tömegesen kiutasítani azokat, akik állampolgársággal nem rendelkeznek. A kormányzatnak — mondotta — a jövőben sincs szándéka akadályt gördíteni német zsidók bevándorlása elé. A jogtalan bevándorlók ellen hozott intézkedéseknek semmiféle zsidóellenes éle nincs, hanem általánosságban irányul mindazok ellen, akik az előírásoknak nem felelnek meg. Egyébként Vargas elnök közvetlen beavatkozására még ezeknek az ügyeknek kivizsgálását is felfüggesztették hatvan napra s csak azokat fogják büntető eljárás alá vonni, akik ez idő alatt nem rendezik jogállásukat. Egyes brazíliai lapok híradása szerint Vargas elnök beavatkozása a bevándorolt német zsidók iránt való kíméletből történt.

Drezda. Drezda mellett, a híres Weisser Hirsch fűdülőhelyen a zsidóknak ezentúl nem szabad csak kifejezetten zsidó szállókban megszállniok, ezeknek viszont nem szabad árja cselédek alkalmazniok 45 éven alul. A hőforrások közelében húzódó sétányokon zsidóknak tartózkodniok nem szabad és vizet meríteniok csak délután egy és három óra között.

Varsó. A sejm költségvetési bizottságában Szvitentovszlavszki közoktatásügyi miniszter a legélesebb nyilatkozatot tette a főiskolai hallgatóság, sőt a középiskolások körében folyó antiszemita agitáció ellen. A miniszter az agitátorokat az állam káros tényezőinek nevezte. Elítélte azután a főiskolai kilengéseket, mindenekelőtt a zsidó egyetemi hallgatók ellen irányuló terrorista akciókat s végül az ugynevezett gettópadok bevezetése ellen nyilatkozott.

București. Constantinai jelentés szerint a palesztinai Har Karmel hajó, mely mint ismeretes, tűzveszedelem áldozata lett, nem pusztult el teljesen. A hajó, amelyet a tűzveszély miatt a szabad tengerre vontattak ki, Agigea mellett zátonyra is futott. Itt aztán a tűz magától kialudt. A londoni Lyods biztosító társaság szakértői Constantinába utaztak és a helyszínen megejtett vizsgálat során megállapították, hogy a hajó visszavontatható a hajózási utra a javítások megejtése után.

London. A „Daily Telegraph” közli, hogy a „Colonial Office” kiküldte meghívóit azoknak a technikai szakértőknek, akik technikai szakértői lesznek az új Palesztina-bizottságnak. Március végén indul majd el az új bizottság. Az értesülések szerint a bizottság négy tagból fog állni. Szakemberei lesznek a pénzügyi, törvénykezési és határbejárás kérdéseknek. Sir Harold Mac Michal új főkörmányzót az angol király február 9-én kihallgatáson fogadta. Február végén indul az új főkörmányzó Palesztinába. Sir Artur Wauchope, a lemondott főkörmányzó február 28-án hagyja el Palesztinát és így nem fog találkozni az új főkörmányzóval.

Jeruzsálem. Február 4-én az akkori koncentrációs táborból 3 ujcionistát (revizionistát) és a Hasomer Haair egy tagját elbocsájtották a fogságból. Szombaton, a rákövetkező napon újabb hat revizionistát helyeztek szabadlábra, közöttük Eri Jabotinsky mérnököt, akit november 14-én tartóztattak le és szállítottak be Akkóba, ahol mostanig internálva volt. — A Jewish Agency most kiadott jelentése szerint a legutóbbi 18 évben 300.154 zsidó vándorolt be Palesztinába. A legutóbbi öt évben 175.000 zsidó vándorolt be. 1937-ben összesen 10.537 zsidó vándorolt be, ezek között 21 százalék kapitalista.

Berlin. A világhírű történelmi patinájú S. Bleichröder bankházból kiváltak: dr James von Bleichröder, Martin Aufhäuser és Hans Arnold. Ezzel egyidejűleg dr Walter Fritsch titkos tanácsost bejegyezték. A változások révén ez a nagy és történelmi nevezetességű bankház is árja kezekbe került. Ugyanilyen intézkedések történtek az I. Dreyfuss és Gebrüder Arnold bankházakkal is.

TIPOGRAFIA SONNENFELD ORADEA.

— **A menekültügyi konferencia Genfben.** (Genf.) Február 7-én a genfi népszövegségi palotában végleges megállapodást létesítettek a németországi menekültek ügyében. Ez helyettesíti azt az ideiglenes megállapodást, amelyet 1936 július 4-én létesítettek. A megállapodást tizenhárom állam kapta meg eddig: Belgium, Nagybritania, Dánia, Franciaország, Finnország, Norvégia, Hollandia, Lengyelország, Portugália, Luxemburg, Svédország, Svájc és Csehszlovákia. Még néhány délamerikai államnak is megküldik. Elnök lett dr A. Loudon, Hollandia berni követe. Elhatározták, hogy utlevelet adnak majd a német menekülteknek. A menekültek munkavállalásának megkönnyítése. Menekültekre vonatkozólag azt határozták, hogy azt tekintik menekülteknek, akikre nem terjeszti ki védelmét a német állam. Nemzetközi menekültügyi utlevelet akarnak kiállítani. Menekülteket nem lehet kiutasítani, ha nem követtek el büntető ügyeket. Szociális gondoskodást fognak inagurálni a menekültek számára.

— **Eljegyzés.** Weisz Olga Patanie (Craszna) és Klein István (Oradea) jegyesek. (M. k. é. h.)

— **A badeni főrabbit elbocsájtották állásából.** Baden bei Wienben rendkívül ritkán előforduló eset történt az ottani főrabbi. A február 1-én megtartott hitközségi ülésen elhatározták, hogy Dr. Hartwig Carlbach rabbit, minden felmondás nélkül és azonnali hatállyal elbocsájtják állásából. A rabi értesítette erről a kerületi főkapitányságot és a wiener-neustadti főrabbit Dr Heinrich Weiss-t, akit ideiglenesen megbízták a rabbinátus vezetésével. Dr Carlbach főrabbi a megfelelő felsőbb fórumoknál tiltakozott elbocsájtása ellen és persé is indított a hitközség ellen, amelynek szolgálatában 1931 óta áll.

— **Eljegyzés.** Finiász Gizi (Satumare) és Bernstein Zoltán (Valea-lui-Mihai) jegyesek. (M. k. é. h.)

— **Bátor zsidó segédrendőrök** Két önként jelentkezett segédrendőr, akik január 30-án két gyanús arabot feltartóztattak, átkutatták őket és elvették az egyikőt egy bombát, kintüntetést kaptak és nyilvános köszönetet az angol rendőrségtől. Külön behívták őket a központi rendőrségre, ahol Sir Artur Wauchope főkörmányzó üdvözlő levelét adták át nekik, amelyben külön kiemeli bátorságukat. Külön pénzjutalmat is akartak adni, amit a segédrendőrök nem fogadtak el, hanem fegyverviselési engedélyt kértek, amit meg is ígértek nekik. — A „Davar” jelentése szerint a libanoni határrendőrség egy hajórakomány gépfegyvert és municiót kobozott el, amely egy földközi tengeri hatalom zászlaja alatt közlekedik. A fegyvereket a palesztinai terroristák részére akarták kihajózni. Modera arab községben nagy fegyverraktárt találtak.

— **Súlyos tüzesetek Palesztinában.** Február 1-én Akkóban felgyújtottak egy szappangyárat, amely teljesen leégett. Egy ácsüzemet a jeruzsálemi Giwat Saul negyedben szintén felgyújtottak. Az üzem Medinal József tulajdona. A kár 1000 fontra rug.

Az ardeali zsidók találkozóhelye!

BERKOVITSNÉ

(Oradeáról)

orth. kóser étterme
(a baia-marei rabbi hechsere)

BUCUREȘTI,

Sir. Lipsicani 7.

Telefon: 462-91

Sococ hátamögött. Postavámmal szemben.
Elsőrangú erdélyi konyha!

KÉT NAGY HAZUGSÁG.

Két zsidó verseng azon, hogy ki tud nagyobbát lódtítani. Az egyik azt mondja: én láttam egy embert, aki olyan nagy volt, hogy az étel, amit reggel megevett, csak délre jutott a gyomrába.

Mire a másik a következőképpen tromfolt rá: Az semmi! Láttam egy embert, akinek olyan nagy volt az orra, hogy amikor tubákot szívókat pészachkor, csak sátorosünnepkor tüszentett rá.

BLOMBERG BUKÁSA.

Blomberg tábornok azért bukott meg, mert szerelmes lett és elvette azt, akit szeret. Már pedig Németországban egy miniszternek nem szabad szeretettel foglalkozni, csak — gyűlölettel.

Egy lengyelországi zsidó lap írja ugyancsak Blomberggel kapcsolatban:

In Deutschland lässt man nicht Lieben, und nicht Leben!

SIRFELIRAT:

Itt nyugszik doktorom
nyugodjék békében,
ha ő nem feküdnék itt,
én lennék helyében.

AKINEK 140.000 BARÁTJA VAN. (Valóság!)

Varsóban egy szajfirt ünnepeltek, aki 90 éves és eddig összesen 70.000 válóleveget irt (gett-et.) Nyugodtan mondhatja, hogy ama kevés ember közé tartozik, akinek 140.000 jóakaró barátja van, akik szeretettel gondolnak rá.

KI AZ OPTIMISTA?

Optimista az, aki 90 éves és egy öltönyt rendel két nadrággal.

HÁROM EMBERI BOLONDSÁG.

Rabindranath Tagore, a híres költő azt mondja: Három emberi bolondság van, amelyet nem lehet nekik megbocsájtani. Az egyik: felmászni a fára, hogy leszedjék a gyümölcsöket, holott ha várának, akkor ezek a gyümölcsök amugy is lehullának. A második: hogy háborut kezdenek és ölik egymást anélkül, hogy megvárják, amíg szépen ágyban halnának meg, természetes halállal. A harmadik: járnak a nők után, holott ha nem járnának és várának, akkor a nők szaladnának ő utánuk. Viszont mit mond a „bolondságról” a Talmud? Három emberi hiba van szerinte is s ezek a következők:

Az egyik: hibát követ el, aki életében osztja szét gyermekei között vagyonát. A második: aki nyugta nélkül ad kölcsön pénzt. A harmadik: aki elvált feleségét újra elveszi.

A DIKTATURÁK PARLAMENTJEIBEN.

A diktaturák parlamentjeiben ki van adva a következő utasítás. Az a képviselő, aki amikor szavazni kell, nem áll fel — az ülni fog!

A NŐK ÉLETKORA ÉS A FRANCIA FRANK.

Egy hitsorsos a következőket mondja: — Nőm életkora olyan, mint a francia frank. Mindég kevesebb lesz egyharmadával.

A HITTANTANÍTÁS.

A német iskolákban be van tiltva a hittantánítás. Ennek oka: hogy nem akarják engedni, hogy tanítsák Hámán csufos végét.

A SZOKÁS HATALMA.

A párisi szovjetkövet táviratoz Stalinnak: „A frank devalvációval fenyeget.” A szokás hatalma ezt diktálja Stalinnak, hogy a következőket táviratozza vissza. — Ha devalvációval fenyeget, agyon kell lönni!

BIGÁMIA.

Minden ember, akinek egy felesége is van, az bigamista.

— Miért?

— Mert eggyel több van neki, mint kellene...

A RÉSZEGSÉG ELMULIK, DE A ZSIDÓSÁG MEGMARAD.

Részeg ember találkozik egy zsidóval és odaszól neki:

— Bűdös zsidó!...

— Mire a zsidó indígnálódva mondja:

— Részeg dísznó!...

A részeg ember csuklik egyet és azt mondja:

— Jó, jó, az én részegségem elmullik, de maradj zsidó lesz holnap is...

JÓKIVÁNSÁG.

Egy európai állam diktátora panaszkodott, hogy annyira szíven viseli népének sorskérdéseit, hogy egész éjszakákon keresztül nem tudja lehunyni szemét.

Amidőn alattvalói hírül vették, hogy a diktátornak álmatlan éjszakái vannak, imádkozni kezdtek, hogy hunyja le örökre a szemét...